

Araştırma

SOSYAL HİZMET İMAJİ: ÖĞRENCİLERİN ÇALIŞMA ORTAMLARINA VE MESLEKİ POZİSYONLARA YÖNELİK İLGİLERİ

Image of Social Work: Students' Interests to Working Environments and Professional Positions

Veli DUYAN*

Ayşe Sezen SERPEN**

Rumeysa AKGÜN***

*Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

**Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

***Arş.Gör., Ankara Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Sosyal yardım hizmetleri uzun zamandır “yoksullar için kötü hizmet” olarak algılanmaktadır. Bu tür bir düşünce biçimi, sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılar ve toplumun, sosyal hizmetlere yönelik genel algı ve tutumunu yansıtmaktadır. Sosyal hizmet alanında kariyer edinmeyi tercih eden bireyler, kendi kişisel ve sosyal gelişimleri ile ilgili değerlerin yanı sıra, meslekte ilerleme ve mesleki statü gibi, mesleğin seçimini etkile-

yen çok çeşitli belirleyicilerden etkilenmektedir. Bu çalışma, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin sosyal hizmet çalışma ortamları ve çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara ilişkin ilgilerinin neler olduğunu belirleme Ankara’da, Ankara Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümleri’nde öğrenim gören ve araştırmaya katılmaya istekli olduğunu belirten toplam 451 gönüllü öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, ailede bir sosyal hizmet uzmanının bulunması ve daha önce gönüllü çalışmış olma değişkenlerinin, öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamları ve çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgileri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet İmajı, Sosyal Hizmet Eğitimi

ABSTRACT

Social services are perceived as “bad services for the poor” for a long time. Such an approach is reflecting the general perception and attitude of social workers, applicants and society towards social services. Individuals who prefer to make a career in this field are effected from their own personal and social progress as well as professional advancement and status. This study is conducted on 451 voluntary students at Ankara University, Başkent University and Hacettepe University Solical Work Departments in order to determine their work environments, their leves of interest regarding occupational choices. Results of this study indicate that gender, existance of a social worker in family and acting as a volunteer in this field variables affect a student’s interest on social working environment and occupational positions.

Keywords: Social work, social work image, social work education

GİRİŞ

Bazı insanlar büyüdüklerinde ne olmak istediklerine çok genç yaşta karar verirler. Bazıları ise bu kararı çok daha geç bir zamanda verir. Keza diğer bir grup ise hayatları boyunca birden fazla kez ne olacağı konusunda karar değiştirir (Whitaker, 2008). Ebeveynler ve öğretmenler gibi rol modelleri de dâhil olmak üzere, etnik köken, kültür ve cinsiyet, kişinin kendi ilgi ve yeteneklerine ilişkin değerlendirmeleri gibi birçok faktör insanların kariyer kararlarını etkileyebilir (Whitaker, 2008; Olin, 2013: 93).

Sosyal yardım hizmetleri uzun zamandır “yoksullar için kötü hizmet” olarak algılanmaktadır. Bu tür bir düşünce biçimi, sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılar ve toplumun, sosyal hizmetlere yönelik genel algı ve tutumunu yansıtmaktadır. Bu açıklamalar, sosyal hizmetin ve bu alan içinde herhangi bir biçimde yer alan bireylerin, politik, ekonomik ve sosyal açılardan zayıf olduğu anlamına gelmektedir. Bununla birlikte sosyal hizmet, bireyin ve toplumların sosyal gelişimlerini desteklemeye ve çıkan sorunlara uygun çözüm yolları bulmaya çalışan bir meslektir (Öztürk, 2009:105). Ayrıca, sosyal hizmet akademik açıdan ve uygulama alanları açısından kapsamlı mesleki eğitimden geçmiş ve müşterek bir mesleki kimlik ve etiğe sahip sosyal hizmet uzmanları tarafından gerçekleştirilmektedir (Freund, 2006: 67).

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleğe ilişkin algıları, müracaatçılarına yararlı ve profesyonel yardım hizmetleri sağlayabilmeleri açısından önemli bir etkiye sahiptir (Freund, 2006: 67).

Bunu gerçekleştirmek içinde sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmetin ilgi

alanını periyodik olarak göz den geçirmeleri gerekmektedir (Duyan, 2003:1). Bunun dışında bir sosyal hizmet kuruluşunun itibarı meslek elemanları için önemli olmakta ve bu nedenle meslek elemanlarının mesleğe ilişkin algılarının da dikkate alınması gerekmektedir (Freund, 2006: 67).

Sosyal hizmet en önemli mesleğinin amacı yoksulluk içinde yaşayan, ezilen ve incinebilir durumdaki kişileri güçlendirmek ve onların iyilik hallerini artırmaktır (Gökçearslan Çifci ve Gönen, 2011:149). Sosyal hizmetin en önemli amacının yoksul bireylere yardım etmek olması, bu mesleğin seçilmesinde en çok bilinen ön koşul olmaktadır. Dolayısı ile bu mesleği tercih edecek bireyler yoksullara yardım etmeyi istemeyen yanı sıra, sosyal hizmet alanında kariyer edinme, kendi kişisel ve sosyal gelişimleri ile ilgili değerlerin yanı sıra, meslekte ilerleme ve mesleki statü gibi, mesleğin seçimini etkileyen çok çeşitli belirleyicilerden etkilenmektedir (Wilson and McCrystal, 2007: 36; Whitaker, 2008). Bu belirleyiciler; önceki iş deneyimleri, çocuklar ve ailelerle çalışma gibi özel bazı alanlara duyulan ilgi, terapötik çalışma, sosyal sorunları çözme arzusu, rol modellerin etkisi, maddi olanaklar, iş güvencesi, kariyer gelişimi için fırsatların bulunması gibi konuları kapsamaktadır (Wilson and McCrystal, 2007:37). Sosyal hizmet görelî olarak hala genç bir meslektir. Bu nedenle, son derece kararlı, profesyonel bireylerin bu mesleğe ilgilerini çekebilmek açısından bireylerin sosyal hizmet algıları önem taşımaktadır (Olin, 2013: 93).

Bir meslek olarak sosyal hizmet algısı ile ilgili çalışmalar az olmakla birlikte, NASW kamunun sosyal hizmetin rollerine ve sosyal hizmet mesleğine yönelik

bilincini artırmak amacıyla çeşitli eğitim kampanyaları yürütmektedir. Olumlu bir imaj sosyal hizmet mesleğinin canlılığı ve etkinliği için önemli olduğundan, sosyal hizmetin imajı ile ilgili uğraşlar, sosyal hizmetin rolü ve misyonu ile ilgili net bir anlayış ve iyi bir meslek tanımı getirme üzerine odaklanmalıdır (Zugazaga et al. 2006: 622; Olin, 2013: 93).

Az sayıdaki bu benzer çalışmalar, sosyal hizmet ve sosyal hizmet mesleği ile ilgili, üniversite öğrencileri de dahil olmak üzere, halkın eğitilmesine ihtiyaç olduğunu destekler niteliktedir (Biggerstaff, 2000:34; Freund, 2006; Zugazaga et al., 2006; Wilson and McCrystal, 2007; Whitaker, 2008; Olin, 2013). Özellikle yaşamlarının kariyer tercihlerinin belirginleştiği, meslek ve mesleki roller hakkında kalıcı görüşlerin oluştuğu dönemini yaşayan, üniversite çağındaki bireyleri hedef alan, spesifik kamuoyu bilinçlendirme çalışmalarının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Bu nedenle, bu çalışmada sosyal hizmet lisans öğrencilerinin sosyal hizmet çalışma ortamlarına ve mesleki pozisyonlara ilişkin ilgilerinin neler olduğu konusu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Le-Doux (1996), doktora düzeyinde eğitim gören sosyal hizmet uzmanları ve öğrencileri üzerinde, Sosyal Hizmet Uzmanlarının kariyer seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Sosyal hizmetin bir meslek olarak seçilmesini etkileyen faktörler; bir sosyal hizmet uzmanından etkilenme, bir sosyal hizmet alanında çalışma, sosyal hizmet eğitimi alma ya da küçük yaşlarda bir sosyal hizmet uzmanı ile etkileşim içinde olma şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca, sosyal hizmet

değerlerine uygun yaşam biçimini benimsemiş olmanın da bu mesleğin seçiminde etkili olduğu belirtilmiştir.

Problem

Özellikle yaşamlarının kariyer tercihlerinin belirginleştiği, meslek ve mesleki roller hakkında kalıcı görüşlerin oluştuğu dönemini yaşayan, sosyal hizmet öğrencilerin sosyal hizmet ortamlarına ve mesleki pozisyonlara yönelik ilgileri onların gelecekteki çalışacakları alanları ve mesleki pozisyonlarını belirleyecektir. Sosyal hizmet çalışma ortamlarına ilişkin belirgin yönelimler, bazı çalışma ortamlarının diğerlerine göre daha az tercih edilmesine ve bazı mesleki pozisyonlarda da açık ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bu noktada, sosyal hizmet öğrencilerinin hangi çalışma ortamlarına ve hangi mesleki pozisyonlara ilgi duyduğunun belirlenmesi önem taşımaktadır.

Amaç

Bu araştırma sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet çalışma ortamları ve mesleki pozisyonlarına göre ilgilerinin neler olduğunun saptanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada, önceden yapılmış araştırmalardan yararlanılarak geliştirilen anket formunun kullanıldığı nicel bir yöntem benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Ankara'da, Ankara Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümlerinin 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören ve

araştırmaya katılmaya istekli olduğunu belirten toplam 451 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket formu ve Dennison, Poole ve Basil (2007) tarafından geliştirilen 45 maddelik sosyal hizmet imajı ölçeği uygulanmıştır. Veri toplama araçları aşağıda yer almaktadır:

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırma kapsamına alınan öğrencileri tanıtıcı bilgileri ortaya koymayı amaçlayan soruları içermektedir. İkinci ve üçüncü bölümlerde, öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamlarına ve çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerini ölçmeye yönelik ölçeklerden yararlanılmıştır.

Sosyal Hizmet İmajı Ölçeği

Dennison, Poole ve Basil (2007) tarafından geliştirilen 45 maddelik ölçeğin "Sosyal Hizmet Çalışma Ortamlarına Yönelik İlgiler" (18 madde) ve "Mesleki Pozisyonlara Yönelik İlgiler" (5 madde) alt ölçekleri kullanılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamlarına ve çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgileri, ölçekte bulunan her bir madde için; çok ilgimi çekiyor (5), ilgimi çekiyor (4), kararsızım (3), ilgimi çekmiyor (2), hiç ilgimi çekmiyor (1) seçenekleri puanlanarak değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada, geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini test etmek için 23 maddenin madde-toplam puan korelasyonuna bakılmıştır. Madde-toplam puan korelasyonu, ölçme aracının maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam

puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde toplam puan korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve ölçme aracının iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2012). Madde toplam puan analizi güvenilirlik olduğu kadar, geçerlilik (iç tutarlılık) göstergesi olarak da kabul edilmekte ve ölçeğin yapı geçerliliğini de yansıtmaktadır (Tavşancıl, 2002).

Madde-toplam puan korelasyonu analizi sonunda ölçek kapsamındaki 23 maddenin korelasyon katsayılarının 0,21 ile 0,55 arasında değiştiği ve tüm maddelerde $p=0,000$ önem düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Madde-toplam puan korelasyonları "Sosyal Hizmet Çalışma Ortamlarına Yönelik İlgiler" için 0.28 ile 0.55 arasında değişmekte iken; "Mesleki Pozisyonlara Yönelik İlgiler" için 0.21 ile 0.46 arasında bulunmuştur. Korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı ve maddelerin ayırıcılığı için yeterli bulunmuştur.

Güvenirlik için ölçekten alınan puanların tutarlılık derecesini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Anket formunun güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı olan "Cronbach Alpha" değeri (0.84) hesaplanmıştır.

Cronbach Alpha değeri "Sosyal Hizmet Çalışma Ortamlarına Yönelik İlgiler" için 0.83, "Mesleki Pozisyonlara Yönelik İlgiler" için 0.74 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2012-2013 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında anket formları uygulanarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 16.0 paket yazılımından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilere ilişkin sosyo-demografik bilgiler bölümünde, mutlak ve yüzde değerler hesaplanmış, gerekli aritmetik ortalamalar alınmıştır.

Öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamlarına ve çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerinin belirlenebilmesi için, gerekli aritmetik ortalamalar hesaplanmış, cinsiyet, ailede sosyal hizmet uzmanının bulunma durumu ve gönüllü çalışma durumu değişkenleri dikkate alınarak t-testi; üniversite ve sınıf değişkeni göz önüne alınarak varyans analizi yapılmış, farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenebilmesi için ise Scheffe testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin bulgular Çizelge 1 de verilmiştir.

Çizelge 1'den de anlaşılacağı gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %48,3'ünün Hacettepe Üniversitesi, %37,0'sinin Ankara Üniversitesi, %14,6'sının ise Başkent Üniversitesi öğrencisi olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %32,8'nin sosyal hizmet bölümlerinin 2. sınıflarına, %32,4'ünün 3. sınıflarına devam ettikleri, 4. sınıf öğrencilerinin uygulama yapıldığı dönemde stajda olmaları nedeniyle katılma oranlarının düşük (%8.9) olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %60,5'inin kız ve %39,5'inin erkek oldukları; yaklaşık 2/3'ünün (%67.0) 21-24 yaş aralığında oldukları;

çoğunluğunun (%91,4) ailesinde sosyal hizmet uzmanının olmadığı; yakın çevrelerinde sosyal hizmet uzmanı bulunan öğrencilerin ise %70.3 oranında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %82,9'u daha önce bir sosyal hizmet kuruluşunda gönüllü olarak çalışmadıklarını; %17,1'i ise gönüllü çalışmalara katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin üniversite/bölüm tercihlerinde, %41,0'lık en yüksek oran ile tavsiye ve yönlendirme etkili olmuştur.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin çalışma ortamlarına yönelik ilgileri Çizelge 2'de verilmiştir.

Öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamlarına yönelik ilgileri incelendiğinde; en çok üniversite ortamlarında ($\bar{x}=3.74$) çalışmak istedikleri, bunu sırası ile sosyal hizmet birimleri ($\bar{x}=3.73$) ve çocuk ve gençlik merkezlerinin takip ettiği ($\bar{x}=3.55$), darülaceze ya da terminal dönem hastalar ile çalışılan kuruluşların ise ($\bar{x}=2.49$) öğrenciler tarafından en az çalışılmak istenen ortam olduğu saptanmıştır.

Değişkenler açısından bulgular incelendiğinde; kız öğrencilerin çocuk ve gençlik merkezleri ($\bar{x}=3.74$, $\bar{x}=3.34$, $p<0.001$), hapisane ya da tutukevleri ($\bar{x}=2.85$, $\bar{x}=2.66$, $p<0.001$), madde bağımlıları için tedavi programları ($\bar{x}=3.46$, $\bar{x}=3.05$, $p<0.001$), toplum ruh sağlığı merkezleri ($\bar{x}=3.60$, $\bar{x}=3.12$, $p<0.001$), psikiyatri klinikleri ($\bar{x}=3.89$, $\bar{x}=3.47$, $p<0.001$) ve tıbbi sosyal yardımlarda ($\bar{x}=3.48$, $\bar{x}=3.26$, $p<0.05$) erkek öğrencilerden; erkek öğrencilerin ise iş bulma kurumu ($\bar{x}=2.81$, $\bar{x}=2.45$, $p<0.01$) ve üniversite ortamlarında ($\bar{x}=3.93$, $\bar{x}=3.48$, $p<0.001$) kız öğrencilerden daha fazla çalışmak istedikleri gözlenmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilere İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

		Sayı	%
Üniversite	Ankara Üniversitesi	167	37.0
	Hacettepe Üniversitesi	218	48.3
	Baskent Üniversitesi	66	14.6
	Toplam	451	100.0
Sınıf	1	117	25.9
	2	148	32.8
	3	146	32.4
	4	40	8.9
	Toplam	451	100.0
Cinsiyet	Kız	273	60.5
	Erkek	178	39.5
	Total	451	100.0
Yaş	≤20	135	29.9
	21-24	302	67.0
	25≥	14	3.1
	Toplam	451	100.0
Ailede Sosyal Hizmet Uzmanının bulunma durumu	Evet	39	8.6
	Hayır	412	91.4
	Toplam	451	100.0
Yakın çevrede Sosyal Hizmet Uzmanının bulunma durumu	Evet	134	29.7
	Hayır	317	70.3
	Toplam	451	100.0
Gönüllü çalışma durumu	Evet	77	17.1
	Hayır	374	82.9
	Toplam	451	100.0
Üniversite/bölüm tercihi yapma biçimi	Tavsiye/yönlendirme (rehberlik. arkadaş. vb.)	185	41.0
	Araştırma ve yönlendirme	67	14.9
	İsteyerek/bilinçli biçimde	71	15.7
	Tesadüfen	81	18.0
	Yanlışlıkla/bilinçsizce	13	2.9
	İş olanakları yüzünden	8	1.8
	Zorunluluktan/bir programa yerleşebilmek için	4	.9
	Aile isteği ile	22	4.9
	Toplam	451	100.0

Ailesinde uzman bulunan öğrenciler toplum ruh sağlığı merkezlerinde ($\bar{x}=3.46$, $\bar{x}=3.41$, $p<0.05$), uzman bulunmayanlar ise psikiyatri kliniklerinde ($\bar{x}=3.71$, $\bar{x}=3.69$, $p<0.05$) çalışmayı daha çok istemektedir.

Daha önce bir sosyal hizmet kuruluşunda gönüllü çalışmış olanlar, göçmenler için sosyal yardım programlarında çalışmayı daha çok isterken ($\bar{x}=3.34$, $\bar{x}=2.89$, $p<0.01$); daha önce gönüllü çalışmamış olan öğrenciler; okullarda ($\bar{x}=3.06$, $\bar{x}=$, $p<0.05$, iş bulma kurumunda ($\bar{x}=2.65$, $\bar{x}=2.29$, $p<0.05$) ve tıbbi sosyal yardımlarda ($\bar{x}=3.45$, $\bar{x}=3.10$, $p<0.05$) çalışmayı daha fazla istemektedir.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin çalışma ortamlarına ilişkin ANOVA sonuçları Çizelge 3'de verilmiştir.

Öğrenime devam edilen üniversiteye göre bulgular incelendiğinde; Ankara Üniversitesi öğrencilerinin iş bulma kurumu ($\bar{x}=2.76$, $\bar{x}=2.44$, $p<0.05$), çocuk ve gençlik merkezi ($\bar{x}=3.77$, $\bar{x}=3.29$, $p<0.01$), göçmenler için sosyal yardım programlarında ($\bar{x}=3.27$, $\bar{x}=2.75$, $p<0.001$) Hacettepe Üniversitesi'ndeki öğrencilerden; yine Ankara Üniversitesi öğrencilerinin sosyal hizmet birimlerinde ($\bar{x}=3.83$), Hacettepe ve Başkent Üniversitesi öğrencilerinden ($\bar{x}=3.59$, $\bar{x}=3.56$) daha fazla çalışmak istedikleri ($p<0.05$); gaziler için tıbbi merkezlerde çalışmak isteyen Başkent Üniversitesi öğrencilerinin ortalama puanları ($\bar{x}=3.19$) ile madde bağımlıları için tedavi programlarında çalışmak isteyen Başkent ve Ankara Üniversitesi öğrencilerinin ortalama puanlarının ($\bar{x}=3.50$, $\bar{x}=3.49$, $p<0.001$) ise Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin ortalama puanlarından ($\bar{x}=2.76$, $\bar{x}=3.08$)

daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$, $p<0.001$).

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerine ilişkin t- testi sonucu Çizelge 4'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlar sırası ile danışman/terapist, ($\bar{x}=4.20$), eğitimci/danışman ($\bar{x}=4.05$), vaka yöneticisi ($\bar{x}=4.02$), sosyal çalışmacı ($\bar{x}=3.96$) ve kuruluş müdürlüğüdür ($\bar{x}=3.91$).

Ailede sosyal hizmet uzmanının bulunması ya da öğrencinin daha önce gönüllü çalışmasının, öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlar üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı; buna karşılık kız öğrencilerin danışman/terapist ($\bar{x}=4.33$, $\bar{x}=3.96$, $p<0.001$), eğitimci/danışman ($\bar{x}=4.08$, $\bar{x}=3.82$, $p<0.001$), vaka yöneticisi ($\bar{x}=4.11$, $\bar{x}=3.76$, $p<0.001$), sosyal çalışmacı ($\bar{x}=4.08$, $\bar{x}=3.76$, $p<0.001$); erkek öğrencilerin ise kuruluş müdürü ($\bar{x}=4.01$, $\bar{x}=3.65$, $p<0.001$) olarak daha çok çalışmak istedikleri saptanmıştır.

Eğitimci/danışman olarak çalışmak isteyen Ankara Üniversitesi öğrencilerinin ortalama puanları ($\bar{x}=4.16$), Hacettepe ve Başkent Üniversitesi öğrencilerinden ($\bar{x}=3.92$, $\bar{x}=3.69$, $p<0.01$); vaka yöneticisi olarak çalışmak isteyenlerin ortalama puanları ($\bar{x}=4.17$), Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden ($\bar{x}=3.84$, $p<0.01$); sosyal çalışmacı olarak çalışmak isteyenlerin ortalama puanları ($\bar{x}=4.09$) ise Başkent Üniversitesi öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. ($\bar{x}=3.67$, $p<0.05$).

Her üç üniversitenin öğrencilerinin de en çok danışman olarak çalışmak istedikleri belirlenmiştir.

Çizelge 2. Değişkenlere göre öğrencilerin sosyal hizmet çalışma ortamlarına yönelik ilgilerle ilişkin t-testi sonuçları

Sosyal Hizmet Çalışma Ortamları	Toplam			Cinsiyet			Ailede Sosyal Hizmet Uzmanının Bulunma Durumu										
				Erkek		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır			
	$\bar{x}$	s	t	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s		
22. Kamu okulları veya özel okullar	3.08	1.27	3.01	2.71	3.19	1.25	1.323	2.72	1.32	3.11	2.31	2.036*	2.69	1.30	3.06	1.29	2.298*
23. Tıbbi ortamlar (hastaneler, sağlık ocakları, vb.)	3.59	1.19	3.67	1.16	3.74	1.13	.880	3.54	1.19	3.71	1.15	1.617	3.53	1.15	3.73	1.15	1.354
24. Sosyal hizmet birimleri	3.73	.94	3.72	.90	3.63	1.03	1.418	3.46	1.07	3.70	.94	1.649	3.53	1.07	3.71	.93	1.522
25. İş bulma kurumu	2.67	1.08	2.45	1.06	2.81	1.16	2.530**	2.46	1.37	2.60	1.08	1.519	2.29	1.01	2.65	1.12	2.656**
26. Çocuk ve gençlik merkezleri	3.55	1.12	3.74	2.06	3.34	1.17	3.585***	3.72	.97	3.57	1.83	.289	3.42	1.24	3.51	1.08	.666
27. Hapishane ya da tutuk evleri	2.82	1.33	2.85	1.37	2.66	1.24	3.299***	2.92	1.44	2.76	1.31	.593	2.74	1.29	2.78	1.33	.244
28. Darülaceze ya da ölümcül hastalar ile çalışan kuruluşlar	2.49	1.19	2.52	1.25	2.49	1.19	.839	2.57	1.37	2.50	1.21	.154	2.64	1.28	2.49	1.20	.967
29. Göçmenler için sosyal yardım programları	3.12	1.21	2.92	1.25	3.03	1.22	.678	3.13	1.24	2.95	1.23	.635	3.34	1.23	2.89	1.22	2.954**
30. Gaziler için tıbbi merkezler	2.85	1.12	2.88	1.15	2.84	1.15	.316	2.74	1.16	2.88	1.15	.271	2.66	1.15	2.91	1.15	1.717
31. Madde bağımlıları için tedavi programları	3.38	1.13	3.46	1.09	3.05	1.18	4.135***	3.54	1.21	3.27	1.14	.983	3.18	1.17	3.32	1.14	.952

Çizelge 2. Devamı...

Sosyal Hizmet Çalışma Ortamları	Toplam		Cinsiyet				Ailede Sosyal Hizmet Uzmanının Bulunma Durumu				Gönüllü Çalışma Durumu						
			Kız		Erkek		Evet		Hayır		Evet		Hayır				
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s			
32. Toplum ruh sağlığı merkezleri	3.38	1.19	3.60	1.14	3.12	1.20	3.846***	3.46	1.33	3.41	1.17	2.393*	3.45	1.19	3.41	1.18	.324
33. Psikiyatri klinikleri	3.70	1.07	3.89	1.05	3.47	1.15	3.849***	3.69	1.28	3.71	1.09	2.436*	3.71	1.26	3.71	1.08	.041
34. Gençler için yatılı grup evleri	3.38	1.09	3.45	2.69	3.25	1.11	1.063	3.33	1.28	3.37	2.28	1.285	3.17	1.23	3.30	1.08	.982
35. Yetişkinler için yatılı grup evleri	3.07	1.09	3.02	1.09	2.99	1.11	.719	3.08	1.24	3.00	1.09	1.526	2.92	1.18	3.03	1.09	.758
36. Bakımevleri	2.84	1.08	2.83	1.09	2.87	1.15	.227	2.87	1.19	2.84	1.10	.495	2.81	1.11	2.85	1.11	.324
37. Rehabilitasyon merkezleri	3.35	1.20	3.20	1.21	3.48	1.18	.404	3.15	1.39	3.33	1.19	.346	3.13	1.21	3.35	1.20	1.447
38. Üniversite ortamları	3.74	1.22	3.56	1.21	3.93	1.05	3.541***	3.72	1.17	3.71	1.16	.839	3.66	1.22	3.72	1.15	.391
39. Tıbbi sosyal yardımlar (AIDS hastaları, Diabetliler, kanser hastaları ile çalışma)	3.37	1.08	3.48	1.12	3.26	1.09	2.409*	3.23	1.31	3.41	1.09	.460	3.10	1.22	3.45	1.08	2.522*

Çizelge 3. Değişkenlere göre öğrencilerin sosyal hizmet çalışmalarına yönelik ilgilere ilişkin ANOVA sonuçları

Sosyal Hizmet Çalışma Ortamları	Üniversite										Sınıf				Anlamlı Fark			
	Ankara Üniversitesi					Hacettepe Üniversitesi					Başkent Üniversitesi							
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s		F	Anlamlı Fark	
22. Kamu okulları veya özel okullar	3.14	1.25	2.86	1.29	3.08	1.37	.095	-	3.21	1.24	3.00	1.29	2.93	1.31	2.60	1.35	2.363	-
23. Tıbbi ortamlar (hastaneler, sağlık ocakları, vb.)	3.56	1.16	3.78	1.14	3.76	1.15	1.734	-	3.68	1.22	3.57	1.22	3.81	1.03	3.75	1.08	.024	-
24. Sosyal hizmet birimleri	3.85	.84	3.59	.98	3.56	1.09	4.165*	1-2, 1-3	3.66	1.00	3.61	1.01	3.78	.89	3.65	.80	.791	-
25. İş bulma kurumu	2.76	1.07	2.44	1.06	2.67	1.32	4.288*	1-2	2.63	1.08	2.82	1.07	2.39	1.12	2.33	1.16	.680	-
26. Çocuk ve gençlik merkezleri	3.77	1.02	3.29	1.09	3.45	1.24	6.461**	1-2	3.55	1.07	3.42	1.18	3.47	1.10	3.70	.94	1.636	-
27. Hapishane ya da tutuk evleri	2.88	1.34	2.66	1.30	2.89	1.34	1.684	-	2.73	1.35	2.83	1.29	2.69	1.37	2.98	1.19	1.705	-
28. Darülaceze ya da ölümcül hastalar ile çalışan kuruluşlar	2.57	1.18	2.45	1.19	2.61	1.36	.851	-	2.56	1.28	2.49	1.15	2.42	1.23	2.80	1.22	.302	-
29. Göçmenler için sosyal yardım programları	3.27	1.16	2.75	1.25	2.88	1.22	8.760***	1-2	3.09	1.20	2.84	1.19	2.91	1.25	3.23	1.37	1.235	-
30. Gaziler için tıbbi merkezler	2.87	1.09	2.76	1.15	3.19	1.26	3.676*	2-3	3.05	1.11	2.88	1.14	2.78	1.15	2.60	1.17	.597	-
31. Madde bağımlıları için tedavi programları	3.49	1.05	3.08	1.19	3.50	1.08	7.804***	1-2, 2-3	3.11	1.16	3.46	1.19	3.23	1.16	3.48	1.06	3.745*	1-2, 1-3
32. Toplum ruh sağlığı merkezleri	3.42	1.13	3.34	1.23	3.65	1.14	1.766	-	3.38	1.16	3.37	1.19	3.45	1.19	3.53	1.24	.293	-

Çizelge 3. Devamı...

Sosyal Hizmet Çalışma Ortamları	Üniversite										Sınıf				Anlamli Fark			
	Ankara Üniversitesi					Hacettepe Üniversitesi					Başkent Üniversitesi		F	Anlamli Fark				
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s						
33. Psikiyatri klinikleri	3.67	1.07	3.68	1.14	3.89	1.11	1.076	-	3.77	1.05	3.72	1.08	3.66	1.19	3.70	1.11	.586	-
34. Gençler için yatılı grup evleri	3.49	1.07	3.09	1.09	3.39	1.15	.472	-	3.39	1.05	3.34	1.09	3.23	1.13	2.93	1.16	.853	-
35. Yetişkinler için yatılı grup evleri	3.14	1.08	2.89	1.08	3.09	1.21	2.708	-	3.29	1.02	2.96	1.08	2.89	1.16	2.75	1.10	2.431	-
36. Bakımevleri	2.93	1.03	2.75	1.12	2.92	1.26	1.395	-	3.05	1.12	2.79	1.12	2.74	1.11	2.78	.99	.860	-
37. Rehabilitasyon merkezleri	3.26	1.19	3.43	1.17	3.05	1.31	2.761	-	3.40	1.25	3.47	1.18	3.07	1.19	3.33	1.09	4.798**	1-3, 2-3, 4-3
38. Üniversite ortamları	3.75	1.20	3.76	1.07	3.42	1.31	2.341	-	3.77	1.22	3.68	1.19	3.75	1.12	3.53	1.06	.190	-
39. Tıbbi sosyal yardımlar (AIDS hastaları, diabetliler, kanser hastaları ile çalışma)	3.39	1.06	3.39	1.14	3.39	1.15	.001	-	3.37	1.01	3.46	1.13	3.34	1.16	3.40	1.13	.089	-

Çizelge 4. Değişkenlere göre öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerine ilişkin t-testi sonuçları

Mesleki Pozisyonlara İlişkin İlgiler	Toplam		Cinsiyet				Ailede Sosyal Hizmet Uzmanının Bulunma Durumu				Gönüllü Çalışma Durumu						
			Kız		Erkek		Evet		Hayır		Evet		Hayır				
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s			
40. Kuruluş müdürü	3.91	1.16	3.65	1.21	4.01	1.17	3.036***	3.62	1.27	3.80	1.19	.450	3.57	1.28	3.83	1.19	1.752
41. Eğitimci/danışman	4.05	.86	4.08	.916	3.82	1.03	2.926***	3.82	1.12	3.99	.954	.516	4.06	.96	3.96	.97	.320
42. Danışman/terapist	4.20	.82	4.33	.791	3.96	.89	4.081***	4.21	.83	4.18	.85	.546	4.29	.87	4.16	.84	.472
43. Vaka yöneticisi	4.02	.96	4.11	.882	3.76	1.05	3.559***	3.89	1.14	3.98	.95	.962	4.22	.93	3.92	.97	1.510
44. Sosyal çalışmacı	3.96	1.04	4.08	.920	3.76	1.17	3.525***	3.74	1.27	3.98	1.01	.153	4.27	.98	3.92	1.04	1.733

Çizelge 5. Değişkenlere göre öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerine ilişkin ANOVA sonuçları

Mesleki Pozisyonlara İlişkin İlgiler	Ankara Hacettepe Üniversitesi		Başkent Üniversitesi		Üniversitesi		Sınıf		F	Anılamlı fark	F	Anılamlı fark						
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s										
40. Kuruluş müdürü	3.92	1.11	3.68	1.26	3.79	1.22	1.861	-	3.91	1.20	3.84	1.18	3.62	1.26	3.85	1.08	1.991	-
41. Eğitimci/danışman	4.16	.76	3.92	.97	3.69	1.30	6.077**	1-2, 1-3	3.98	.96	3.95	.99	4.01	.96	3.93	.97	1.608	-
42. Danışman/terapist	4.31	.64	4.12	.95	4.08	.95	2.893	-	4.24	.68	4.06	.99	4.22	.88	4.33	.53	.540	-
43. Vaka yöneticisi	4.17	.84	3.84	1.01	3.91	1.03	5.962**	1-2	3.97	.93	3.85	1.03	4.05	.94	4.15	.89	.555	-
44. Sosyal çalışmacı	4.09	.91	3.94	1.05	3.67	1.22	4.211*	1-3	3.86	1.05	3.76	1.15	4.16	.89	4.23	.80	3.169*	1-3, 1-4, 2-3, 2-4

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleki pozisyonlara yönelik ilgilerine ilişkin ANOVA sonuçları Çizelge 5'de verilmiştir.

Çizelge 5'den de anlaşılacağı üzere öğrencilerin eğitimci/ danışman olmak isteyenler konusunda Ankara - Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Başkent Üniversitesi öğrencileri arasında anlamlı fark vardır. Buna göre Ankara Üniversitesindeki öğrenciler Hacettepe ve Başkent Üniversitesindeki öğrencilere göre daha fazla eğitimci/ danışman olmak istemektedir ($p<.002$). Ayrıca Ankara Üniversitesindeki öğrenciler Hacettepe Üniversitesi'ndeki öğrencilere göre daha fazla vaka yöneticisi ($p<0.003$) ve yine Ankara Üniversitesi öğrencileri Başkent Üniversitesi öğrencilerine göre daha fazla sosyal çalışmacı ($p<0.015$) olarak çalışmak istemektedirler. Öğrencilerin sınıflarına göre bakıldığında ise 1. Sınıf ve 2. sınıf öğrencileri 3. ve 4. Sınıf öğrencilere göre daha fazla sosyal çalışmacı olarak çalışmak istemektedirler ($p<0.025$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda, öğrencilerin 1/3'ünden fazlasının yakın çevrelerinde sosyal hizmet uzmanının bulunduğu; öğrencilerin en çok üniversite ortamlarında çalışmak istedikleri, darülaceze ya da terminal dönem hastalar ile çalışılan kuruluşların ise öğrenciler tarafından en az çalışılmak istenen ortamlar olduğu saptanmıştır.

Ayrıca, kız öğrenciler çocuk ve gençlik merkezlerinde, hapisane ya da tutukevleri, madde bağımlıları için tedavi programları, toplum ruh sağlığı merkezleri, psikiyatri klinikleri ve tıbbi sosyal yardımlarda erkek öğrencilerden; erkek

öğrencilerin ise iş bulma kurumu ve üniversite ortamlarında kız öğrencilerden daha fazla çalışmak istemektedirler.

Ailesinde uzman bulunan öğrenciler toplum ruh sağlığı merkezlerinde, uzman bulunmayanlar ise psikiyatri kliniklerinde; daha önce bir sosyal hizmet kuruluşunda gönüllü çalışmış olanlar, göçmenler için sosyal yardım programlarında çalışmayı daha çok istemektedir.

Çalışmak istenilen mesleki pozisyon söz konusu olduğunda; kız öğrencilerin danışman/terapist; erkek öğrencilerin ise daha çok kuruluş müdürü olarak çalışmak istedikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin kariyer olarak sosyal hizmeti seçme nedenleri yaklaşık 40 yıldır araştırmalara konu olmuş, yapılan ilk çalışmalar; sosyal hizmet programlarına devam eden yüksek lisans öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının yalnızca doğrudan uygulamalar değil, aynı zamanda toplumla ve örgütlerle çalışma gibi dolaylı uygulamalar yolu ile meslek hakkında başkalarını bilgilendirme sorumluluğu vardır. Sosyal hizmet uzmanları rollerini, politika alanında savunucu ve politika yapıcı olarak ortaya koymalıdır.

Çalışılan alan karmaşık ve farklı bilgi ve becerilere sahip olmayı gerektiren diğer disiplinler ile rekabetin fazla olduğu ortamlar söz konusu olduğunda; öğrencilerin eğitimleri süresince, özel deneyimlerini yaşamalarına olanak sağlayan ve diğer meslek elemanlarından onları ayıran lisans eğitimleri hakkında ayırıcı bilgiler yer vermek gerekmektedir (Dennison et al. 2007:352).

KAYNAKÇA

Biggerstaff, M. A. (2000). Development and Validation of the Social Work Career Influence Questionnaire. *Research on Social Work Practice*, 10 (1), 34-54.

Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum (17. Baskı). Pegem Akademi, Ankara.

Dennison, S., Poole, J., Basil, B. (2007). Students' perceptions of social work: implications for strengthening the image of social work among college students. *Social Work*, 52(4), 350-360.

Duyan, V. (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(2),1-22.

Freund, A. (2006). Work and workplace attitudes on social workers: do they predict organizational reputation? *Business and Society Review*, 111 (1), 67-87.

Le-Doux, C. (1996). Career patterns of African-American and Hispanic social work doctorates and abds. *Journal of Social Work Education*, (32),245-252.

Olin, J. (2013). The public and the profession's perception of social work. *Columbia Social Work Review*, (4), 92-102.

Öztürk, A.B. (2009). Sosyal hizmet etiğinde farklı yaklaşımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1),105-116.

Tavşancıl, E. (2002). Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi. Atlas Yayınları, Ankara.

Wilson, G. and McCrystal, P. (2007). Motivations and career aspirations of msw students in Northern Ireland. *Social Work Education*, 26 (1), 35-52.

Whitaker, T. (2008). Who wants to be a social worker? Career influences and timing. NASW Membership Workforce Study. Washington, DC: NASW.

Zugazaga, C. B., Raymond B. Surette, R.B., Mendez, M., Otto, C.W. (2006). Social worker perceptions of the portrayal of the profession in the news and entertainment media: an exploratory study. *Journal of Social Work Education*, 42 (3), 621-636.